

להתודע ולהגלות מחמדי התורה בכל דף בשי"ס

נדדים דף עג

בענין הפרה והקמה על ידי שליח

בנדרים דף ע"ב: תא שמע, האומר לאפוטרופוס כל נדרים שנודרת אשתי מכאן ועד שאבא ממקום פלוני הפר, והפר לה, יכול יהו מופרין, תלמוד לומר אישה יקימנו ואישה יפרנו. דברי רבי יאשיה. אמר לו רבי יונתן מצינו בכל התורה כולה שלוחו של אדם כמותו, ואפילו רבי יאשיה לא קאמר אלא משום דגזירת הכתוב הוא, אישה יקימנו ואישה יפרנו, אבל דכולי עלמא שלוחו של אדם כמותו, והא לא שמיע ליה, הכא נמי דאמר ליה לבי שמענא מיפר לה. לבי שמע ליפר לה הוא, סבר דלמא מטרידנא.

- א -

בהכרעת הפוסקים דלהלכה אין הפרה על ידי שליח

מהדו"ק סי' מ"ז, והניח בצע"ג. וראה עוד השלמות והוספות א

ובשער משפט סי' שמו"ג סק"ב מקשה ג"כ קושיא זו, והוא מצדד ליישב דרבי יונתן ורבי יאשיה נחלקו רק לענין הפרה אם מועיל על ידי שליח, אבל בהקמה לדברי הכל אין מועיל שליחות, כי הקמת הנדר נחשב דבר עבירה, כי כשם שהנודר נקרא חוטא, והנודר כאילו בנה במה והקריב עליה, כמו כן הבעל המקיים נדרי אשתו הוא ג"כ בכלל זה, והרי הכלל הוא דאין שליח לדבר עבירה, וא"כ שליח להקמה אינו מועיל מדין אין שליח עבירה, ונמצא דפלוגתת רבי יונתן ורבי יאשיה הוא רק בהפרה, אבל בהקמה גם רבי יאשיה סובר דאין מועיל שליח להקמה. אמנם הוא מסיים שזה דוחק. [ובספר דמשק אליעזר על חו"מ שם מעיר דזה תלוי בפלוגתת הפוסקים בשליחות לדבר עבירה אם נתבטלה כל כח השליחות, או שהוא רק לגבי שאין עונש למשלח].

והנה בשו"ת רעק"א בסי' מ"ח (ד"ה ובהיא, ואחר) כתב לגבי מה שאמרו בגמ' בכתובות דף ע"ד. דמילתא דליתא בשליחות ליתא בתנאי, והיינו דאין מועיל תנאי אלא בדבר שמועיל בו שליחות, ולכן בקידושין ובגירושין שיכול לעשותן על ידי שליח, יכול להתנות שמקדש ומגרש על תנאי כך וכך, ובאם לא יתקיים התנאי יתבטלו הקידושין והגירושין, אבל בחליצה שאין מועיל בה שליחות אין מועיל התנאות, ואם חלץ והתנה כך וכך, אפילו אם לא נתקיים התנאי, חליצתו חליצה. ומעתה יש לעיין אם מועיל תנאי בהפרת נדרים, שהוא מיפר את הנדר והוא מותנה שהפרתו תתקיים רק על תנאי כך

כיון דספיקא דאורייתא לחומרא יש להכריע דאין מועיל הפרה על ידי שליח / לגבי הקמה ראוי לילך לחומרא ולומר שמועיל הקמה ע"י שליח / הקמה לדברי הכל אין מועיל על ידי שליח משום דאין שליח לדבר עבירה / אם מועיל תנאי בהפרה / היפר ע"י שליח ואח"כ היפר על תנאי

- רמב"ם, שו"ע, רא"ש, רבי עקיבא איגר, שער משפט -

א. לגבי פלוגתת רבי יונתן ורבי יאשיה, כתב הרמב"ם בפרק י"ג מהלכות נדרים הלכה ט' דאם עשה שליח להפר לה, או לקיים לה, אינו כלום, שנאמר 'אישה יקימנו ואישה יפרנו', וכן האב מיפר בעצמו ולא על ידי שלוחו. וכן כתב בטור ובשו"ע סי' רל"ד סעיף ל' דאין יכולים לעשות שליח לא להקמה ולא להפרה.

והנה הרא"ש בסי' ז' כתב דקיימא לן כרבי יאשיה, כי בשל תורה הולכין אחרי המחמיר, והוא מביא כן בשם הרמב"ם והרי"ף.

והנה בחי' רבי עקיבא איגר שם מקשה על מה שכתב הרא"ש דקיי"ל כרבי יאשיה כי בשל תורה הולכין אחרי המחמיר, ומשמע שלא נקבע בודאי דלהלכה כרבי יאשיה, אלא דמספק יש להחמיר כרבי יאשיה, דא"כ בשלמא לגבי 'הפרה' ע"י שליח הרי זה חומרא במה שאין מועיל הפרה ע"י שליח, ועדיין הנדר קיים, אבל לגבי הקמה על ידי שליח ההכרעה לומר שאינה הקמה אינה לחומרא אלא לקולא, כי לחומרא ראוי לומר שהקמה על ידי שליח תחשב להקמה, ולא יוכל שוב להפר את הנדר. וכן הקשה בשו"ת רעק"א

השלמות והוספות

שהרי בב"מ שם מבואר דשני הלכות אלו תלויות זו בזו, וא"כ כיון שהרמ"א בחו"מ מביא הדעה דמועיל שמירה בבעלים ע"י שליח, היה לו להביא לענין הקמה דמועיל ע"י שליח, כי לגבי הקמה יש להחמיר ולהכריע דאחרי הקמה ע"י שליח אינו יכול להפר את הנדר.

הקמת הנדר הוא בגדר מילי שאין מועיל בו שליחות

- ערך שי -

ב. בערך שי ביו"ד שם מיישב קושיית הגרעק"א, וכתב ג"כ על דרך זה דפלוגתת רבי יונתן ורבי יאשיה היא דוקא לגבי הפרה ולא לגבי הקמה, ונימוקו הוא על פי מה שכתב בשו"ת מהרי"ט ח"א סי' קכ"ז דאין אדם יכול לעשות שליח להקדיש, כי מילי לא ממסרי לשליח, והיינו שאין מועיל כלל שליחות על דבר שהוא דיבור בלבד. אכן בברכי יוסף או"ח סי' תל"ד מקשה עליו שהרי בגמ' נחלקו רבי יונתן ורבי יאשיה אם אפשר להפר ע"י שליח, דלרבי יאשיה למדין מקרא דאי אפשר להפר ע"י שליח, הרי דאילו קרא היה אפשר להפר על ידי שליח, ומוכח דמועיל שליחות גם על דיבור בלבד. וכתב בערך שי דדברי מהרי"ט אמורין דוקא בדיבור כמו בהקדש שבידו לחזור מן ההקדש ולישאל עליו, וזה נחשב מילי כיון שכל שהשליחות הוא לדבר, ועוד, כי התוצאה הנעשית מן הדיבור שנעשה הקדש אינו נחשב כמעשה כיון שאפשר שתבטל ע"י שאלה, אבל הפרה אע"ג שהשליחות היא על דיבור, מכל מקום כיון דמדיבור זה יש תוצאה שאי אפשר

א. עוד מקשה הגרעק"א שם, שהרי בבבא מציעא דף צ"ו. מבעי בגמ' לגבי לפטור שומר מתשלומין כשהבעלים נשאלו אל השומר במלאכתו, כמו שאמרה תורה (שמות כ"ב) 'אם בעליו עמו לא ישלם', אם זה אמור גם כשנשאל לו הבעלים על ידי שלוחו, ואמרו שם דזה תלוי בפלוגתא דרבי יונתן ורבי יאשיה אם מועיל שליחות בהפרת נדרים, דלרבי יונתן דמועיל שליחות בהפרת נדרים הוא הדין דמועיל שליחות לפטור את השומר מדין שמירה בבעלים, ולרבי יאשיה דאין מועיל שליחות בהפרת נדרים אין מועיל שליחות בשמירה בבעלים. ולהלכה היא פלוגתא אחת. וכתב בנמוקי יוסף שם (דף נ"ה. מדפי הרי"ף) בשם הרנב"ר דכיון שאין הכרעה בגמרא אם הלכה כרבי יונתן או כרבי יאשיה, לכן לגבי נדרים יש לנקוט לחומרא דאין מועיל הפרה ע"י שליח, כי בשל תורה הלך אחר המחמיר, ולגבי שאלה בבעלים פטור השומר מתשלומין, דכיון שהוא ספק המוציא מחבירו עליו הראיה, ע"כ. ובטור ובשו"ע חו"מ סי' שמ"ו סעיף ו' מובא שני דעות אם שמירה בבעלים על ידי שליח נחשב שמירה בבעלים, המחבר שם כתב דחייב לשלם, כי שמירה בבעלים אינו על ידי שליח, והרמ"א שם מביא דעת הסוברים דגם על ידי שליח נחשב לשמירה בבעלים.

ומעתה תקשה מדוע בשו"ע הלכות נדרים (הנ"ל) כתוב בסתם דאין מועיל שליחות לא להפרה ולא להקמה, הרי לפי הדעה המובא ברמ"א בחו"מ דגם על ידי שליח נחשב שמירה בבעלים, הוא הדין שמועיל הפרה והקמה ע"י שליח,

חל ההפרה. והוא מבאר דאע"ג דלפי מה שכתב בס' רל"ד סעיף ל' דאין מועיל הפרה על ידי שליח, נמצא שאינו בידו להתנות תנאי בהפרה, שהרי מילתא דליתא בשליחות ליתא בתנאי, אפילו הכי כתבו בס' רל"ה דמועיל תנאי בהפרה, כי מה שהכריעו דאין מועיל הפרה ע"י שליח הוא רק משום דספיקא לחומרא, וא"כ לגבי התנאת תנאי, כיון שהצד החמור הוא לומר דמועיל תנאי בהפרה, שאם לא נתקיים התנאי עדיין יהא הנדר עומד באיסורו, יש להכריע דמועיל שליחות, וממילא יועיל תנאי לבטל את ההפרה. ג

וכך, ואם לא יתקיים התנאי לא יהא הנדר מופר. ולכאורה זה תלוי בפלוגתת רבי יונתן ורבי יאשיה, דלרבי יונתן שסובר דמועיל שליחות בהפרת נדרים, מועיל תנאי בהפרת נדרים, אבל לרבי יאשיה שסובר שאין מועיל שליחות בהפרת נדרים, אין מועיל תנאי בהפרת נדרים, שהרי זהו הכלל דמילתא דליתא בשליחות ליתא בתנאי.

והוא מביא דברי הטור והשו"ע ביו"ד סי' רל"ה סעיף ד' ששם מבואר דמועיל תנאי בהפרה, שאם היפר על תנאי כך וכך ולא נתקיים התנאי, לא

- ב -

שליחות לשמיעת הנדר

לכן אין מועיל שליחות במידי דממילא. ולכן בציצית ובתפילין ובישיבת סוכה, כיון דגוף שלוחו אינו כגופו של המשלח, נמצא שלא נעשית המעשה בגופו של משלח אלא בגוף שלוחו, ואינו דומה לשחיטת הפסח שפעולת השחיטה נחשב כאילו עשה המשלח.

והנה בספר לקח טוב ריש כלל א' מסתפק בגדר הדבר דשלוחו של אדם כמותו, שדבר המוטל על האדם לעשותו יכול לעשות על ידי שליח, אם זה מפני שאמרה תורה שגופו של נחשב כגוף המשלח, ונמצא שהמשלח עשה את הדבר, או שאין גופו של שליח נחשב כגוף המשלח, אלא שפעולת השליח שהוא עושה מתייחסת אצל המשלח, להחשב כאילו המשלח עשה את הפעולה. והוא מביא הרבה ראיות מש"ס לחקירה זו.

ואחד מראיותיו הוא מדברי הרא"ש שלפנינו, דמדבריו מוכח דגדר שלוחו של אדם כמותו אינו שגוף השליח נחשב שהוא גוף המשלח, אלא שפעולת השליח מתייחסת אל המשלח להחשיב כאילו המשלח עשה פעולת השליח, כי אם נפרש דגדר שליחות הוא שגוף השליח נחשב לגוף המשלח, היה ראוי לומר שיועיל שמיעת השליח להחשיב שהמשלח שמע את הנדר, שהרי גוף השליח נחשב שהוא גוף המשלח, אכן מאחר דדין שליחות הוא רק לומר שהפעולה מתייחסת אל המשלח, לכן בדבר שנעשה מאליו כמו שמיעה שאין בה שום פעולה, אין מועיל בו דין שליחות.

ובמנחת שלמה מבאר דמה שהר"ן אינו מתיר כדברי הרא"ש אינו משום שהוא חולק על עיקר דבריו וסובר דמועיל שליחות גם על מידי דממילא, כי ודאי צדקו דברי הרא"ש דאין מועיל שליחות על מידי דממילא, כמו שכתב הקצוה"ח דלכן אין מועיל שליחות על הנחת תפילין, אלא דהר"ן והרא"ש נחלקו בגדר הדבר שלהפרה צריך שמיעת הנדר, דהרא"ש סובר שאין לבעל ולאב כח הפרה אלא אם שמע את הנדר, ולכן אם יועיל מינוי שליח להפרת הנדר כשהבעל לא שמע את הנדר, על כרחך יצטרך למינוי שליחות גם לשמיעת הנדר, וכיון דשמיעה הוא מידי דממילא אין מועיל בזה שליחות.

אבל הר"ן סובר דמה שצריך שמיעת הנדר אינו משום שאין בידו להפר הנדר אם לא שמע, אלא דזה פרט בצורת ההפרה שאין להפר אלא נדר ששמע ממנו ויודע מה הוא מיפר. ונמצא דבעל שלא שמע את הנדר ושולח שליח להפרת הנדר, יצטרך שהשליח ישמע את הנדר, אמנם לא יצטרך תורת שליחות על השמיעה, כי העיקר הוא שמי שמייפר הנדר יהא יודע על ידי שמיעה מהו מיפר, וכיון שהשליח שומע את הנדר ויודע מהו מיפר, ממילא יכול להפר על ידי שמיעתו ללא תורת שליחות, ואין שום גרעון במה שהוא מידי דממילא כיון שאין צריך תורת שליחות שתתייחס השמיעה אל הבעל, ולכן הוצרך הר"ן ליישב קושיא זו בדרך אחרת. (אכן בענין זה ראה עוד 'להתודע' לעיל דף ע"ב).

שמיעת הנדר הוא מידי דממילא ואין מועיל בו שליחות / מצוה שבגופו אין מועיל בו שליחות משום שהוא מידי דממילא / גדר שלוחו של אדם כמותו אם הוא משום דגופו של השליח נחשב כגופו של משלח, או משום שפעולת השליח מתייחסת אל המשלח / גדר שמיעת הנדר

- ר"ן, ר"א"ש, קצות החשן, לקח טוב, מנחת שלמה -

ב. כפי האמור, במה שנחלקו רבי יונתן ורבי יאשיה אם למדין מקרא דאין מועיל הפרה על ידי שליח, מקשה בגמ' דהאין יועיל הפרת השליח, הרי הבעל לא שמע את הנדר, ומתיר בגמ' דהפרת הנדר יחול לכשישמע הבעל את הנדר.

ונתקשו הראשונים מדוע לא יועיל השליחות גם לגבי שמיעת הנדר, דכשם ששלוחו של אדם כמותו לגבי הפרת הנדר, יהא שלוחו כמותו לגבי שמיעת הנדר, שכשהשליח ישמע את הנדר אז יוכל להפר אותו. ונאמרו בזה שני דרכים.

הר"ן (ד"ה והא) כתב בשם התוס', דזה משום דיש כלל בדיני שליחות דמי איכא מידי דאיהו לא מצי עביד ושליח מצי משוי, והכי נמי אם נאמר דאין הבעל יכול להפר אלא אם שמע הנדר, אינו יכול למנות שליח לא על השמיעה ולא על ההפרה, כי מי איכא מידי דבעל לא מצי מיפר ושליח מצי משוי, ומוכח מזה דיכול להפר גם בלא שמיעה, ולכן יכול למנות שליח להפרה.

אמנם הרא"ש (ד"ה והא) כתב דעל שמיעת הנדר אין מועיל כלל דין שליחות, כי בדבר הנעשה מעצמו כמו 'שמיעה' לא שייך בזה מנוי שליחות. [ושוב כתב כדברי הר"ן]

ובביאור דברי הרא"ש, הנה בקצות החשן סי' קפ"ב סק"א מביא דברי הרא"ש האלו כדי ליישב מה שמקשה בתוספות רי"ד בקידושין דף מ"ב: במה שלמדין דמצות שחיטת הפסח יוצאין על ידי שלוחו, כי שלוחו של אדם כמותו, דאם כן לכל דבר מצוה יועיל דין שליחות, ויוכל אדם לומר לחבירו שבסוכה עבורי, הנח תפילין עבורי.

וכתב הקצוה"ח דדין שליח של אדם כמותו אמור דוקא בדבר שיש בו עשיה, אבל בדבר שאין בו עשיה, אין אומרים דשליח של אדם כמותו. והוא מסתייע לזה מדברי הרא"ש שלפנינו שכתב דשמיעת האפוטרופוס אינה כשמיעת הבעל, ואף על פי שעשאו שליח להפר, דבמידי דממילא לא שייך מינוי שליחות. ולכן בשלמא בשחיטת הפסח מועיל שליחות, כי מעשה השליח נחשב כאילו הוא בעצמו שחט את הפסח, אבל בתפילין כשהשליח מניח התפילין על ראשו, אה"נ דמצד פעולת הקשירה יחשב כאילו המשלח עשה את הפעולה, אבל מאחר שהשליח מניח התפילין על ראשו של שליח, אין המשלח מקיים בזה מצות תפילין, כי גוף השליח אינו כגוף המשלח, כי

השלמות והוספות

והגרעק"א שם (ד"ה ולפ"ז) מוסיף עוד וכתב, דאם היפר שני פעמים, הפרה אחת על ידי שליח, ועוד היפר הפרה שניה בעצמו והטיל בה תנאי כך וכך, ולבסוף לא נתקיים התנאי, דבזה אין עוד שום צד להחמיר בדבר לור שאין הפרתו הפרה, אלא ממה נפשך הופר הנדר, כי לרבי יונתן חל ההפרה שהיפר לה על ידי שליח, ולרבי יאשיה דאין מועיל הפרה ע"י שליח, הועילה ההפרה שניה שהטיל בה תנאי אע"ג שלא נתקיים התנאי, שהרי לרבי יאשיה דאין מועיל הפרה ע"י שליח אין מועיל התנאת תנאי בהפרה, ולכן אע"ג שלא נתקיים התנאי לא נתבטלה ההפרה.

שתבטל, שהרי אין מועיל שאלה בהפרה, לכן נחשב הפרה כמעשה ומועיל בו שליחות.

ונמצא דבהקמה אין מועיל שליחות משום שהוא בגדר מילי, שהרי נשאלין על ההיקם, וכשם שאין מועיל שליחות להקדיש, כך אין מועיל שליחות בהקמת הנדר, ובזה לא נחלקו כלל רבי יונתן ורבי יאשיה, ולכן פסקו הרמב"ם והשו"ע דאין הקמה על ידי שליח.

לייגט אריין א ספעציעלע געשמאק אין דעם דף היומי

איערע מסכת פסחים וועט האבן אינגאנצן א אנדערע טעם בע"ה

הערליכע גליונות על הדף • טעגליכע שיעורים יקרים מתוקים מדבש

שרייבט אייך שוין איין אין להתוודע פאר די סימבאלישע פרייז פון

14 <<<

אדער 44 פארן באקומען אין פאסט צווי וואכן פריער

רופט און די הנאה וועט געהערן בלויז צו אייך! 02-990-4001

ס'אזי ד'אך מ'פ'איש נ'פ'ק'אז...

חדש! נמך ד'השיג את הנ'אונות הזממים ש'ל ד'התוודע
אשר מ'לאים ז'ז ומפיקים נונה כנשאים ע'ל הדף
אסופים יחד כחוכרת אהת כמתכונת "ד'ז חודשית"
ד'הנאות ד'זומדי הדף הזומי, ול'העשרת הידע הד'לכתי.

ד'התוודע
ול'הולות מהמדוי התודה ככל ד'ד כש"ים

ד'וכתבו ד'חדש י'גיל ו'הינני ל'התוודע
מספת ברכות
מדה ל' ע'ד דף מ"ד

ד'ז ס'ב ל' י'על ת'ש"ס

הגליונות ערוכים בטו"ט ודעת בראשות
הרה"ג ר' אהרן רובינפעלד שליט"א
בעל מח"ס תורת הקנינים, תורת המצוה

מחבר: ד'התוודע כש"ים